

Door het uitbreken van de oorlog met Japan was de druk op diegenen die in het Nederlands bestuursapparaat in Indië op verantwoordelijke posten stonden, belangrijk verzwaaard. Verzwaaard was in het bijzonder de druk op de gouverneur-generaal, zij het dat hij zich gesteund voelde door vele bekwame figuren. Geen van dezen kon hij nu missen. Dat gold vooral voor van Mook, de directeur van economische zaken, die de Indische economie sinds 10 mei '40 met scherpe visie en grote voortvarendheid aan de oorlogssituatie had aangepast, maar van Mook was in november tot minister van koloniën benoemd. Jammer! Of was er iets aan te doen?

Van Mooks benoeming was voortgevloeid uit het feit dat mr. M. P. L. Steenberghe en Ch. J. I. M. Welter, de twee ministers die als vertegenwoordigers van de Rooms-Katholieke Staatspartij in augustus '39 tot het kabinet-de Geer waren toegetreden en die in september '40 en juli '41 door Gerbrandy bij de formatie van zijn eerste en tweede kabinet waren gehandhaafd, op 16 oktober '41 na een reeks conflicten met de minister-president hun ontslag hadden ingediend – hun was toen verzocht, hun portefeuilles te blijven beheren totdat opvolgers benoemd waren. Steenberghe was minister geweest van handel, nijverheid en scheepvaart en van landbouw en visserij (de scheepvaart was in Londen het belangrijkste onderdeel geworden van zijn ambtsbemoeienissen), Welter minister van koloniën. Het was van Kleffens geweest die Gerbrandy in overweging had gegeven, opvolgers voor de twee aftredenden niet onder de Nederlanders in Engeland of de Verenigde Staten te zoeken maar in Indië, en Gerbrandy had vervolgens in een telegram aan van Starckenborgh twee namen genoemd: die van Kerstens, de voorzitter van de Indische Katholieke Partij, en van Levelt, de regeringsgemachtigde voor algemene zaken in de Volksraad – van Starckenborgh had ontraden, Kerstens minister van koloniën te maken¹, maar hem aanbevolen als opvolger van Steenberghe. Tegen een benoeming van Levelt had van Starckenborgh te berde gebracht dat deze nimmer een zelfstandige functie had bekleed, en als candidaat-

¹ 'Niet alleen inzake staatkundige hervormingen doch ook in andere opzichten met name sociale zaken heeft Kerstens', seinde van Starckenborgh aan Gerbrandy, 'nadrukkelijk inzichten verkondigd die van regeringsbeleid afwijken, zodat zijn benoeming zeker indruk wekken moet dat het beleid gewijzigd wordt.' (telegram, 21 okt. 1941, van van Starckenborgh aan Gerbrandy, archief min.pres., M 18 (c)).